

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ваня Куздова Банабакова

в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни
науки“,

професионално направление 3.7. „Администрация и управление“,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство“,

Национален военен университет „Васил Левски“,
гр. Велико Търново

на дисертационен труд с автор

Валентин Андреев Панайотов

**НА ТЕМА: Проблеми и перспективи за развитието на управленското
консултиране**

представен за придобиване на образователно-научна степен „Доктор“

по докторска програма „Социално управление“

2018 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд изследва актуална за страната научна проблематика, свързана с предоставянето на управленски консултантски услуги.

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 202 страници и включва увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и 2 приложения. В дисертационния труд са представени 7 таблици, 4 фигури и 18 диаграми.

Изпозвани са 148 литературни източника, от които 78 на кирилица, 54 на латиница и 16 интернет източника – 8 на кирилица и 8 на латиница.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Актуалността на темата на дисертационния труд се определя от следните предпоставки: ниски темпове на растеж и намаляване на чуждестранните инвестиции в нашата икономика, което налага да се повиши културата на управлението в организациите у нас; развитието на консултантския бизнес се възпрепятства от недостатъчно високото равнище на доверие към качеството на консултантските управленски услуги; спецификата на консултантските услуги като вид услуга затруднява оценката на тяхната полезност; наличие на неопределеност в организационно-икономическите отношения между потребителите на консултантски услуги в областта на управлението и техните изпълнители; необходимост от повишаване на конкурентоспособността на компаниите, оказващи консултантски услуги в областта на управлението.

В увода е обоснована актуалността на темата на основата на факта, че икономика на страната е в неразривна връзка със световната икономика и на тази основа, все повече нараства значението на предоставянето на консултантски услуги за бизнеса. Все още, управленското консултиране като сфера на бизнес за нашата страна е малко познато и използвано. От друга страна, големият бизнес се разраства за сметка на по-малките компании, което налага предприемането на адекватни мерки за оцеляването на последните. На тази основа, управленското консултиране се явява стратегическа възможност за повишаване на конкурентоспособността на много компании.

Спецификите в предоставянето на консултантски услуги, свързани с управлението и приложението им в страната налагат необходимостта от научен подход и анализ на пазара на такива услуги, в което се заключава задачата на автора на дисертационния труд.

В дисертационния труд обектът, предметът, целта и изследователската теза са дефинирани точно и ясно.

Обект на настоящия дисертационен труд са фирмите и организациите от сферата на консултантските услуги в областта на мениджмънта.

Предмет на изследването са организационно-икономическите отношения, създаващи се в процеса на управленското консултиране в условията на засилване на конкуренцията на отрасловия пазар.

Основната цел на дисертационния труд е разработването на научно-методически препоръки за осигуряване на конкурентоспособността на фирмите и организациите, предоставящи консултантски услуги в областта на мениджмънта с използване на методите на функционалното моделиране на тяхната основна дейност и отчитане на отрасловите особености на клиентоориентираността на управленското консултиране.

Постигането на целта на дисертационния труд налага изпълнението на следните шест **научноизследователски задачи**:

- Да се разкрият и характеризират отличителните аспекти на функцията на управленското консултиране;
- Да се обосноват институционалните регламенти на консултантските услуги по въпросите на управлението на предприятията и организациите;
- Да се разкрият тенденциите в развитието на пазара на консултантските услуги в областта на мениджмънта и да им се направи критична оценка;
- Да се разкрият особеностите при осигуряването на резултатността на основната дейност на предприятията в сферата на консултантските услуги в области на мениджмънта;
- Да се дадат предложения за управлението на консултантските проекти в областта на мениджмънта;
- Да се формулират препоръки за разработването на сервизни гаранции за консултантските услуги и стратегиите за тяхното оказване в областта на мениджмънта на услугите.

Дисертационният труд разработен на основата на **изследователската теза**, че изследването на проблемите и перспективите за развитието на управленското консултиране допринасят за усъвършенстването на бизнес практиката на фирмите и организациите, предоставящи консултантски услуги.

При разработване на дисертационния труд и за постигане на целта, решаване на научноизследователските задачи и доказване на изследователската теза са използвани научно-изследователски подходи и методи като: структурен подход, процесен подход, системен подход, метод на моделирането, метод на наблюдението, метод на допитването – анкета, сравнителен анализ, статистически анализ и други. Анализите се основават на богат емпиричен материал. Теоретична и методологическа основа на дисертационното изследване са трудовете на български и чуждестранни учени в областта на управлението и предоставянето на консултантски управленски услуги.

Основните изследвания и анализи в дисертационния труд се основават на проведено анкетно проучване през 2018 година, в което вземат участие 18 консултантски фирми, позиционирани в София и в някои от по-големите градове на страната.

В първа глава, на основата на критичен и сравнителен анализ, са изведени определенията за консултирането и консултантските услуги. Разгледани са функциите на консултирането и видовете управленско консултиране.

Изследвана е еволюцията на концепцията за консултантското консултиране като са открити школите в управлението, свързани с управленското консултиране, тенденциите в световен мащаб и приложението на консултантските услуги в България. Дефиниран е основния проблем за страната, а именно, че при внедряването на чуждия опит не се отчита националната специфика и народопсихология. Целесъобразно е, според автора на дисертационния труд, съчетаването на натрупания чужд опит с опита на младите специалисти от България, получили образование на запад, които работят в консултантски фирми. Това се явява основна предпоставка за развитието на консултантската индустрия в страната.

На основата на критичен анализ са изведени принципите, подходите и методите на управленското консултиране и са разгледани методологията и технологията на консултирането.

На основата на изследванията в първа глава са обобщени задълбочени изводи.

Втора глава изследва в теоретико-приложен аспект управленското консултиране на бизнес организациите. Открити са специфичните черти на управленското консултиране като: подход към клиента, съобразно конкретната ситуация; дефиниране на проблема на клиента; провеждане на обучаващо консултиране и други. Очертани са препоръки към клиентите, в насока кога е целесъобразно или наложително да ползват консултантски управленски услуги.

Важен момент в настоящето изследване е открояването на проблемните области в работата на консултантите по управление. Подчертано е, че професията управленски консултант е относително нова у нас, в резултат на което изискванията към хората, упражняващи тази професия, все още не са ясно дефинирани. Образователните институции, които предлагат обучение в тази насока в страната са единични. Професионалните асоциации също. На тази основа, настоящия дисертационен труд е изключително значим, с амбицията си да дефинира квалификацията на консултанта, компетенциите, които трябва да притежава и необходимите личностни характеристики.

В дисертационния труд са представени асоциациите и професионалните обединения на консултантите по управление в света, в Европа и в нашата страна. Открити са основните цели и функции на асоциациите на консултантите.

Трета глава анализира нормативната уредба, потенциала и перспективите пред консултантските фирми, работещи на българския пазар. Изследван е един изключително важен проблем, а именно необходимостта от приложение на стандарти при предоставяне на консултантски управленски услуги от гледна точка на това, да се подобри прозрачността и разбирателството между клиентите и доставчиците на консултантски услуги

за управление, да се постигнат по-добри резултати от консултантските проекти, да се осигури по-добра стойност за клиента и да се намали риска при ползването на консултантската управленска услуга. В трета глава на дисертационния труд са изследвани ползите от приложението на стандарти за управленската консултантска услуга в страната. За конкретизиране на резултатите от цялостното изследване, авторът на дисертационния труд е направил анализ на състоянието, проблемите и перспективите за развитие на фирмите за управленско консултиране в страната.

На основата на проведеното проучване и задълбочения анализ са изведени съществени обобщения за състоянието и развитието на консултантските услуги в световен мащаб и в страната, като е открито тяхното значение за функционирането на отделното предприятие или организация – клиент и за цялостното икономическо развитие на страната.

Открити са също обосновани предложения за стратегическите приоритети на консултантските управленски фирми и за предоставяне на сервизни гаранции от страна на консултантските управленски фирми с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност и по-доброто им позициониране на пазара.

В заключението на дисертационния труд са представени обобщени изводи и предложения и постигнатите научни и научно-приложни резултати от направеното изследване.

Съдържанието на дисертационния труд напълно отговаря на неговата тема. Получените резултати показват, че поставените цел и научно-изследователски задачи са цялостно постигнати. Изследователската теза е доказана на основата на задълбочени емпирични анализи, основани на сериозен статистически инструментариум.

Предложеният дисертационен труд е разработен последователно и логично. Авторът показва много добро владение на терминологията по разглежданата проблематика. Използвал е подходящи методи за проучване и анализ и сериозна база от емпирични данни. Направени са задълбочени проучвания и интерпретиране на резултатите и са дадени иновативни научни предложения за усъвършенстване на работата на консултантските фирми, предлагащи управленски консултантски услуги и утвърждаването им като важен фактор за развитието на икономиката в страната.

Обемът на дисертационния труд е оптимален, от гледна точка на цялостност и завършеност на научното изследване и от гледна точка на изискванията за дисертационен труд за придобиване на ОНС „Доктор”.

Разработеният дисертационен труд е лично дело на автора, тъй като изследванията в сферата на разглежданата проблематика не са обект на масови научни разработки. Не са налице съмнения за плагиатство.

Авторефератът е разработен в обем от 45 страници. Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд на тема Проблеми и перспективи за развитието на управленското консултиране, и включва задължителните научни и научно-приложни приноси и списък с научните публикации по темата.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд е с ясно изразени **научни и научно-приложни приноси**.

Като най-значими се открояват следните **научни приноси**.

- На основата на сравнителен и критичен анализ са дообогатени и доразвити научно-теоретичните постановки с приложен характер за особеностите и значението на управленското консултиране. На тази основа, са изведени особеностите на организационно-икономическите отношения в системата на взаимодействие между консултантските компании с техните клиенти и е доразвита концептуалната основа на границите на институционалната регламентация на консултантските услуги в областта на управлението;
- Систематизирани са факторите, влияещи върху пазара на консултантските услуги. Анализирани са особеностите и проблемите при формиране на този пазар. Изведени са факторите, влияещи върху конюнктурата на пазара на консултантски услуги и изменението на поведенческия модел на потребителите и доставчиците на консултантски услуги;
- Дефинирани са детерминантите при формиране на пазара на консултантски услуги в областта на управлението в страната и са аргументирани факторите, задържащи неговото развитие. Разработени са предложения за намаляване на влиянието на ограничителните условия върху основната дейност на консултантските компании.

Като най-значими се открояват следните **научно-приложни приноси**.

- Приложен е научно-обоснован подход към разработването на стратегия, базирана на Международния стандарт ISO 20700 за управление на консултантските проекти, насочен към осигуряване на баланс на връзките между доставчиците и потребителите на консултантски услуги;
- Направени са обосновани предложения за подобряване работата на консултантските фирми, чрез сегментация на пазара на потребителите на такива услуги с цел ориентация към конкретни пазарни сегменти;
- Разработена и обоснована е необходимостта от предоставяне на сервизни гаранции за бизнесуслугите по управленско консултиране, с цел по-ефективно позициониране на консултантските фирми на пазара.

Така формулираните приноси приемам като значими за науката и практиката.

Научните и научно-приложните приноси в трудовете на кандидата могат да се отнесат към следните групи:

- Доразвиване и дообогатяване на актуален научен проблем, свързан с необходимостта от усъвършенстване на консултантските

управленски услуги, от гледна точка на значението им за развитието на икономиката на страната;

- доказване с нови средства на съществени нови страни на вече съществуващи научни проблеми, теории и методически подходи;
- създаване на нови методи;
- приноси за внедряване – методики, алгоритми и модели.

По темата на дисертационния труд авторът е представил 3 самостоятелни научни публикации, публикувани в научни издания в страната. Научните публикации отговарят на националните минимални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“.

Дисертационният труд на тема Проблеми и перспективи за развитието на управленското консултиране представлява напълно завършен научен труд и съдържа задълбочени изследвания на поставените проблеми.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Като бележка мога да посоча липсата на изводи в края на втора и трета глава.

Въпроси:

1. Кои са основните компоненти на сервизната гаранция, която авторът на дисертационния труд предлага с цел подобряване на конкурентноспособността на фирмите, предлагащи консултантски управленски услуги?

2. В маркетингов аспект, кои са основните стъпки за по-добро позициониране на пазара на предлаганите консултантски управленски услуги от една консултантска фирма?

Като препоръка и пожелание за бъдещата научно-изследователска работа на автора е продължаване на изследванията по настоящата актуална проблематика и публикуване на научноприложните резултати на дисертационния труд в научни издания в чужбина.

Направените анализи и дадените предложения в дисертационния труд са с висока научна стойност и значимост и ще представляват интерес за научните среди в международен аспект.

V. Обобщено заключение и становище.

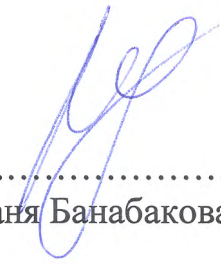
Дисертационният труд и авторефератът към него на Валентин Андреев Панайотов отговарят напълно на изискванията на нормативните документи за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по докторска програма Социално управление.

Давам положителна оценка на дисертационния труд на Валентин Андреев Панайотов на тема Проблеми и перспективи за развитието на управленското консултиране и предлагам на уважаемите членове на научното жури, на Валентин Андреев Панайотов да бъде присъдена

образователна и научна степен „Доктор” по докторска програма Социално управление.

10. 12. 2018 г.
Гр. Велико Търново

Рецензент:
(проф. д-р Ваня Банабакова)

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke, positioned over the text of the reviewer's name.